

Muhakemeye dün başlandı

26 Haziran 1929

Muhakemelerine başlanan Komünistler..Soldan sağa: (Birinci sıra) Manon Şafman, Troçki Mehmet, Lâz İsmail, Hüsamittin, Mustafa Sıtkı, Muhittin, Nafiz, Makinist Tevfik, İnekeci Yusuf, İbrahim agayef, Yakus, Korinos, Nesim, Enver, küçük Hilmi, Niyazi. Soldan sağa: (İkinci sıra) Doktor Hikmet, Hasan, Yani, Ahmet, Ahmet Kaya, Kavalalı Abbas, Kavalalı Şerif, marangoz Hilmi, Salamon, Ferit, İskeçelli Hasan, saatçi Niko, Mehmet Tevfik, Aziz oğlu Mustafa ve İzmirli Mehmet oğlu Mustafa.

“Taklîbi Hükûmet,, Maznunları Dün muhakeme edilmeğe başlandılar

iddia makamı « 34 » maznunu icra vekilleri hey'etini ıskat ve halkı hükûmet aleyhine teşvikten itham ediyor..

Mahkeme salonu dün çok kalabalık idi

İcra vekilleri hey'etini İsnad teşebbüs maddesinden maznun 34 şahsın muhakemelerinin rüyetine dün ağır ceza mahkemesinde baş-

lanmıştır. Maznunlar, Ahmet Kaya, Mehmet Şükrü, küçük Hilmi, Dr. Hikmet, Kanber oğlu Ali, İzmirli Mustafa, Enver, Bulgaristanlı Ahmet, marangoz Hilmi, makinist Tevfik, Salamon, Nafiz, Muhittin, Arif oğlu Yusuf, Mano Şafman, Troçki Mehmet, Mansur namı diğeri Koço, saatçi Niko, Laz İsmail, Hüsamittin, Nesim, Ferit, Selânikli Hüsnü, çakar Hasan, İskeçelli Ha-

kayt bulduklarını nazarı dikkate çatıyordu. Halk, mahkeme koridorunda sabırsızlıkla bekliyordu. Vakit gelip moznunlar nazarethâ-

amele adamlarının geçirilmesi maksadı taşındığı ve bunun için de İstanbul ve İzmirde teşkilât yapıldığı, Ahmet kayanın, Bulgaristan-

nameler tanzim ve bunların teksir edildikleri, Doktor Hikmet beyin Ahmet Kaya vasıtasıyla [Türkiye kadın ve erkek işçiler birleşiniz] serlevhası altında gönderdiği beyannamelerin İzmirde muhtelif mahallere dağıtıldıkları ve bazılarının gazetelere atıldıkları ve bütün bu faaliyetlerle halkı muzur maceralara sürüklemek istedikleri zikredili, or ve keyfiyetin sabit olması hasebiyle ceza kanununun 147 ve 171 inci maddelerine tevfikeyen muhakemelerinin icrasına karar verildiği zikrolunuyordu..

iddianame

samittin, Nesim, Ferit, Selânikli Hüsni, çakır Hasan, İskeçeli Hasan, Selânikli Mehmet, Abbas, Ni-yazi, Serezli Şerif, Halil, şoför Ahmet, İbrahim, Aziz, oğlu Mustafa ve Sıtkı namındaki şahıslardan ibarettir:

Bunlar jandarmaların muhafaza-
zası altında daha sabahleyin adli-
yeye getirilmişlerdir . Bir çokları-
nın yakalarında kırmızı karanfil
bulunuyordu . Hallerinde hiç bir
endişe alâmeti sezilmiyor , b'lâkis
bazılarının neş'e içinde ve çok lâ-

Ağır ceza mahkemesi hey'eti
neden mahkemeye sevk edilirken
halk, büyük bir tecessüsle kendile-
rini tetkike başladı . Koridora
ikame edilen polis ve jandarmalar
izdihama mani olmağa çalışıyor -
lardı .

Nihayet vakit geldi. Hey'eti
hakime teşekkül edip zab t kâtipleri
mekkilerine, gazeteciler de kendile-
rine tahsis edilen masaya geçtikten
sonra kapı açıldı ve salon derhal
kesif bir sami kütlesi ile doldu .
Makamı riyasette Yakup Rastım,
makamı iddiada da müddeil umumî
muavini Ali Rıza beyler bulunuyor-
lardı. Salonun muhtelif mahallerin-
de gazete fotoğrafçıları faaliyet
gösteriyorlar, objektifler işleyip du-
ruyordu. Maznunların hüviyetlerinin
tespitine başlandı.

Bunların kısmı azamının ipti-
tidaî tahsillari bile olmadığı görü-
lüyordu. Yalnız doktor Hikmet ve
İsmail beylerin âli tahsil gördük-
leri anlaşılıyordu. Bunlar meyanda
yeni harflerle imzalarını ata bi-
lecek kadar malûmatları bulundu-
ğunu söyleyenler de vardı.

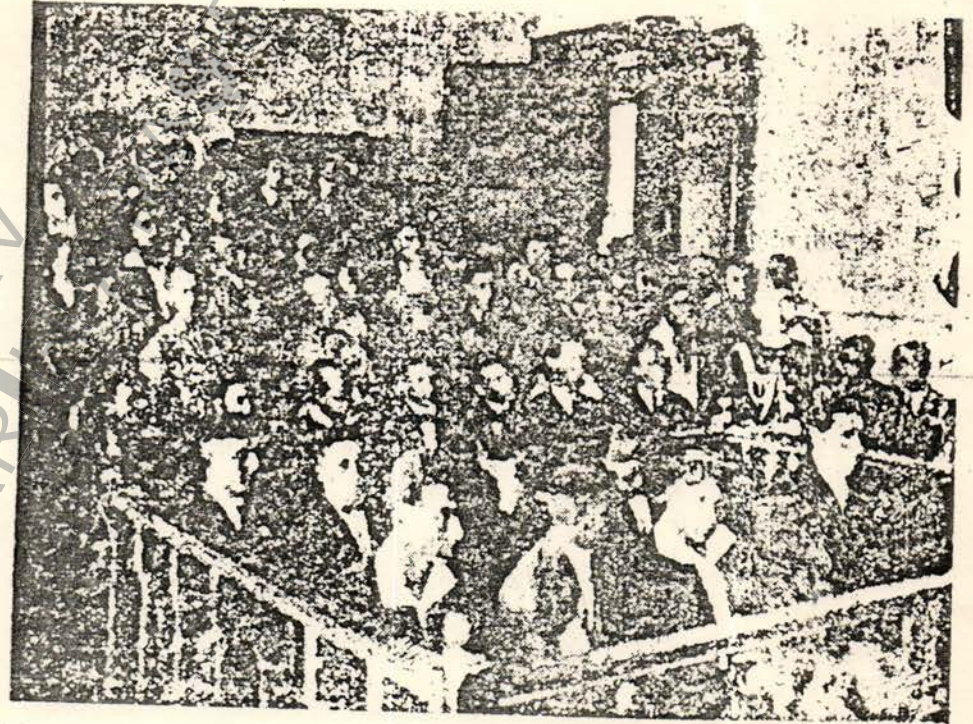
Hüviyetlerin tespiti bittikten so-
nra müstantik kararname okun-
mağa başlandı . Maznunlar karar
nameyi dikkatle dinliyorlardı. Ba-
zılarının asabiyetlerini gizliyeme-
dikleri, bazılarının fikren meşgul
olmağa başladıkları farkediliyordu.

Kararname, İcra vekilleri hey'e-
tini iskat maksadiyle cemiyeti ha-
fiye teşkil edildiğinden bahsile baş-
lıyordu. Kararnamenin bazı nokt-
larında amelinin felâhı için idareye

26.6.29

dünkü muhakeme esnasında
dan celbeylediği « Nakovalta »
gazetesini maznunlara okutup ko-
münizm zihniyetinin tamimi etra-
fında faaliyet ve tahrikâta bulun-
duğu, müteaakiben İzmirde (Huc-

Dünkü muhakemede salonu dolduran samîin ve maznunlar
(re) namı altında komünist mahfil-
leri teşkil edilerek tahrikât yapı-
ldığı, Şükrünün Ahmet kaya tara-
findan İstanbula Hikmet beyin
nezdine gönderildiği, müteaakiben
Niko ile temasa başladığı, Ah-
met kayanın Rusyaya seyahat
etmesinin tensip edildiği , bilahara
bu seyahatin 1 Mayıs günü gös-
terilecek faaliyetten sonraya terke-
dildiği , İzmirde Karataşta İngiliz
bahçesinde ve Eşref paşada, Parkta
ve küçük Hilminin evlerinde mü-
taaddit içtimalar akte edilerek halkı
hükümet aleyhine tahrik için beyan-

lerinin icrasına karar verildiği zik-
rolunuyordu . .

iddianame

Kararname okunduktan sonra
iddia makamında bulunan müddeil
umumî muavini Ali Rıza bey ayağa
kalkarak iddianamesini serde baş-
lamıştır:

Reis beyefendi ;

Mahkememizin bugün başladığı
muhakeme, komünistlik davasıdır.
Maznun mevkiinde bulunanlar,
muhtelif zamanlarda efkârı umumi-
yenin alâkasını ehemmiyetle celb-
edecek surette tahrikâta bulunmuş-
lar ve rol çevirmişlerdir.

Maznunların suçu ve bunun cür-
mü vasfisi nedir ? Müsaade buyu-
rulursa bu cihetleri biraz izah et-
mek isterim :

Maznunlar, komünistlik macerası
peşinde koşarken , daima kanunen
cürüm teşkil eden vesait istimal
eylemişler, gizli bir cemiyet halinde
çalışmışlar, esrareniz bir takım
maksatlarla halkı hükümet aleyhine
teşvik etmişler ve kararnamede oku-
nduğu veçile garip bir tesadüf ne-
ticesinde zabıca yakalanmışlardır .
İşte , muhterem hey'etinizin bugün
- Devamı 2 inci sahifenin başında-

26.6.29

Muhakeme devam etmektedir

Taklibi hükümet maznunları verdikleri ifadelerde işledikleri cürme temas etmekten muttasıl kaçıyorlar

Dün de sabah ve öğle celseleri yapıldı

Taklibi hükümete teşebbüsten maznun komünistlerin muhakemelerine dün sabah ta ağır ceza mahkemesinde devam edildi. Salon gine kalabalıktı, gine izdiham vardı. Maznunlar bu celsede, dünkü gibi, karanfil takmamışlardı. İsticvaba evvelâ Manon Şafmandan başlandı. Maznunun Türkçesi kuvvetsiz olduğu için müddeli umumî muavinlerinden Ekrem beyin tercümanlığı ile ifadesine müracaat edildi. Maznun, saatçi Niko ile eskiden tanıştığını ve onunla arasında komünizm hakkında görüşmelerini söyledi.

Reis — Gayeleri ne imiş ?

Tercüman vasıtası ile cevaplar başladı :

Maznun — Benim gayem komünistlik. Onunsa gayesi yoktur. İlah edeyim : O hayatın ta kendisidir. Onun önündedir. Komünistlik nasıldır, diye varit olacak suale böyle cevap verilebilir :

O, hayattan doğmuştur. Komünistlik, beşeriyetteki iki muhtelif sınıf arasındaki mücadeleden doğmuştur. Bilhassa arzedeyim ki o, benim istediğimden, yahut diğer birinin veya üçüncü bir şahsın istediğinden dolayı değil, doğrudan doğruya hayatın bir icabından gelmiştir. Burada bir istitratta bulunmak istiyorum.

Buna komünistliğin ne olduğu soruluyor . Ben bir çok seneler memleketimden dışarıda yaşadım . Burada da bir yabancıyım. Gazete-

telerle, edebiyatla bilhassa meşgulüm . Başka memleketlerin bu gibi neşriyatı ile teveggülüm vardır ve biliyorum ki komünistlik , bütün dünyaca tanınmış ilmi, içtimaî bir fikirdir . Öyle bir fikir ki, her okuyup yazabilen insan bunun hakkında az ve çok bir fikir sahibi olabilir . İstiradımı ikmal edemedim . Ben, bu âli mahkemenin huzurunda komünistlikle maznun bulunmaktayım .

Reis — Hayır, komünist namı altında hükümeti hazırayı iskat için cemiyet teşkilinden ve beyanname neşretmekten maznunsun .

Maznun — Hey'etin fikrini gayet iyi anladım. Fakat benim bununla alakam yoktur . Ben yalnız bir fikrin hadimiyim, derhal serbest

Dün isticvap edilenlerden Laz İsmail ef.

birakılmaklığıma istirham ederim.

Reis — Halbuki alakadar olduğunuz anlaşılıyor ?

Maznun — Hayır . . .

Maznun dünkü ifadesinde olduğu gibi, kendisinin doğduğünü söylemek istedi. Fakat bunu tekrardan vaz geçmesi hatırlatılınca diğer suallere cevap vererek Nikonun iyi bir arkadaş ve komünistliğe mütemayil bulunduğunu söyledi. Müttakiben reis beyin,

— Koço, siz kalkınız.

Dediği işittildi. Maznun kalktı. İlk suallere karşı, 1919 da Rusya'dan muhâcir sıfatıyla geldiğini, 1924 te iktisadî vaziyetlerinin fenalığı hasebiyle tahsil için Rusyaya gittiğini, evvelâ Odesaya uğradığını mütaakiben Moskovada bir san'at mektebine girdiğini ve daha evel bir sene lisan tahsil ettiğini Rusyada bir elektrik fabrikasında iki sene çalıştığını ve 1927 de tekrar İstanbul'a gelerek . . .

— Varsa nerede ? Bununla ne yapıyordun ?

Velhasıl netice bir şey çıkmadı.

Reis — Senin bir makale yazarak şapirografla teksir ettiğini ve atığın söyleniyor,

Maznun — Hayır, haberim yok yazmadım.

İstintak ve polis ifadesi okundu.

Nikonun kendisini Beyoğlunda bir mütaka komitesi teşkilini tevdi ettiğini, muhtelif yerlerde Pangaltı caddesinde gazhane yokuşunda içtimalar akteylediklerini, hattâ bir gün Nikonun kendilerine hep biz mi yapacağız, Türkler de yapsın, dediğini Ayazpaşada bu mes'eleler etrafında görüşmüş olduklarını ve Rusyada komünist mektebinde hükümet tarafından tahsil ettirilmiş olduğunu itiraf etmiş görünüyordu .

Maznun inkâr etti :

— Polisin uydurması . . .

Dedi. Nikonun isticvabına geçildi . Meznun doktor Hikmet beyi 1927 de tevkifhanede tanıdığını , ondan sonra mumalleyhin bir defa saat almak için, bir kaç defa da saatını ayar ettirmek için dükkânına gelmiş olduğunu , Ahmet Kaya ve Şükrünün kendisine Hikmet beyden tavsiye mektudu ile gelmemiş olduklarını, bu hikâyeleri poliste işittğini söyledi ve komünistlik etrafında gizlice değil , açıkça gö-

ruşmek için bir mahzur görmediğini ilâve ettikten sonra cemiyet teşkilinden ve beyannamelerden malûmatı olmadığını söyledi .

Reis — Peki bunlar nasıl uydurulmuş ?

Maznun — Bilmiyorum .

Reis — İyi ama onlar İzmir zabitasınca tevkif edildiler, sen İstanbul zabitasınca . Nasıl olur da hiç tanımadıkları sizin hakkınızda böyle bir şey söylerler ?

Maznun — Benim Hikmet beyle tanışmış olmam, onların da mumalleyhten tedavi görmeleri bunu çıkarmış. İtirafatımı havi evrakı hiç okumadan imzalardım, halbuki bu ifade benim değil.

Maznun, müstantikteki ifadesini bu şekilde kabul etmedi ve Laz İsmail beyin isticvabına başlandı . Maznun suallere karşı şu ifadeyi verdi :

— Reis B., ben burada komün-

Komünizmin ana hatlarına hituc edilmektedir. Çünkü o, evvelâ teolojik bir hadise kabul etmez, ma fevkattabia hadisatâ hiç dayanmaz. Onun önüne böyle bir set çekmek böyle bir hâl koymak, onu anlamamak demektir. Bununla ona bile ke sürmek istenmektedir. B noktada birz durarak beynelmile tezhüratın nasıl tecalli ettiğini düşünmek lâzımdır. Çünkü ben istemesem de o zarurî olarak meydana çıkmıştır.

Zira bir tarafta fabrika, elektrik, sermaye, eski istihsal sistemi- nin yerine hâkim olmaktadır. Eskiden memlekette, derebeglik, sultanlık zamanında tabii iktisadiyat vardı. Şimdi onun yerine kapitalizm nizamı içtimaîsi, yani emtia iktisadiyatı hâkim oluyor . Türkiyede bariz bir amele sınıfı vardır. Onun cemiyetler hakkını istemesi tabiidir. Türkiyede refahın ve millî inkilâbın sağlanmasını istiyorsak, amele ve halk sınıfına verilmesi lâzım gelen haklar verilmelidir. Bunun da istenmesi kanuna münafi değildir. Bunun da birincisi siyasi firkadır. Nasıl bugün Halk firkası varsa amele sınıfının da bir komünist firkası olmalıdır.

Bu, benim arzumdur. Bu şuur ve mefkûrenin işaret ettiği bir hakikattir. Bunu istemek bir cinayet olamaz. Buna bir gizlilik bir irtica

attirmek doğru değildir. Çünkü biz, her şeyden evel irticala, empyalizmle hâl mücadelede olan ve demokrasisinin en ink lâpçı unsurlarıyız .

Bundan başka Türkiyenin refah ve istikbali, mesudiyeti isteniyorsa bunu yaşatan iş kuvvetinin himayesi lâzımdır . Bu olmadıkça ve amele sınıfı patronların ellerinde oyuncak oldukça onun refahını düşünmek, pahalılığı gidermek kabil değildir . Evvela mesainin tanzim edilmesi , bir iş kanunun çıkarılması mes'elesidir . Taklibi hükümet , şahsî mülkiyetli bir elden bir ele vermek demektir . Halbuki bir

ilk suallere karşı, 1919 da Rusya-
dan muhâcir sıfatıyla geldiğini,
1924 te İktisadî vaziyetlerinin fe-
nalığı hasebiyle tahsil için Rusyaya
gittiğini, evvelâ Odesaya uğradığını
mütaakiben Moskovada bir san'at
mektbine girdiğini ve daha evel
bir sene İsan tahsil ettiğini Rus-
yada bir elektrik fabrikasında iki
sene çalıştığını ve 1927 de tekrar
İstanbula gelerek muhtelif mahal-
lerde çalıştığını ve Fransadan gel-
miş Rusça gazeteleri okuduğunu
söyledi .

Reis — Peki, bunlardan hulâsa
çıkarak makale yazdın mı ?

Maznun — Hayır, çünkü makale
yazmak kabiliyetim yoktu .

Reis — İstanbulda kiminle tanı-
şıyordun ? Nikoyu tanırmısın ?

Maznun — Niko Aleksiyi Zoğ-
rafiya İsisisindeki gece mektebinde
tanıştım . Buradakilerden hiç birini
tanımam .

Maznun diğer sualler üzerine şu
ifadeyi verdi :

— Ben, 28 Nisanda tevkif
edildim. Yolda iki efendi arkamdan
koşuyor, Mansur, Mansur, diye
bağrıyordu. Beni tuttular. Karakolda
Niko Aleskiyi benden sordular. 5
aydan beri kendisini görmediğimi
söyledim. Başladılar döğmeğe :
yok ben Mansurmuşum, Koço de-
ğilmişim ve sair.. Sonra da bende
bir şapirograf bulunduğunu söyle-
diler, yok, dedim. 8 gün döğdüler.
Övey annemi de yakaladılar ve
getirdiler. Nihayet,

— Evet var,

Demek mecburiyetinde kaldık.
Bu sefer, İkinci bir sual soruldu.

İleyhten tedavi görmeleri. bunu çı-
karmış. İtirafatımı havi evrakı hiç
okumadan imzalardım, halbuki bu
ifade benim değil.

Maznun, müstantikteki ifadesini
bu şekilde kabul etmedi ve Laz
İsmail beyin isticvabına başlandı .
Maznun suallere karşı şu ifadeyi
verdi :

— Reis B., ben burada komü-
nistlikten dolayı değil, doğrudan
doğruya taklibi hükümet ve icra
vekilleri hey'etini iskata teşebbüs
cürmü ile maznunum. Bu ise varit
değildir. Ben bir inkilâpçıyım. Bir
inkilâpçıyı, millî esasatı tamamiyle
kavramış, emperyalizmin fenalığını
İdrâk etmiş ve demokrat bir İdare
altında pröletaryanın davasını be-
nimsemiş bir inkilâpçıyı bağlamak,
onu irticâ bir ithamla bağlamak
istemek doğru değildir, reddederim.
Çünkü ben komünistim. Niçin ko-
münistim?.. Evvelâ şunun için ko-
münistim ki:

1 — Amelenin içinden çıkmış,
amelenin dertleriyle, hayatı ile,
her günkü mücadelesiyle alâkadar
olmuş bir inkilâpçıyım. Komünizm,
amele sınıfının şuur ve mefkûresl-
dir. Komünizm sınıf mücadelesidir.
Komünizm, emperyalizmin, mall
sermayenin cihan üzerindeki haki-
miyetini ilğaya matuf ve bil'hassa
kapitalist rejimin içinden doğan bir
harekettir. Burada bize, bilhassa
bana böyle bir cürüm atfetmek
muvafık değildir. Bu, benim görüş
tarzımla, cihanı telâkki tarzımla
tezat teşkil etmektedir. Bu suretle

ması mes'elesidir . Taklibi hükü-
met , şahsî mülkiyeti bir elden bir
ele vermek demektir . Halbuki bir

Dün isticvap edilenlerden
Hüsamettin ef.

komünist nasıl olur da içtimaî sa-
yın, kollektif sayü amelin üzerine
varlığını koyan bir komünist, şahsî
bir mülkiyete müstenit bir taklibi
hükümete kalkar ? Bu amele sını-
fının şuurunu bulandırmak demek-
tir .

Maznun ifadesinin diğer aksa-
mında kendisinin dayak tehlikes'n-
den kaçmak için böyle ifade ver-
mek ıztırrarında kaldığını anlattıktan
sonra bir suale karşı :

— Ben Nesim efendiye beyan-
nameyi dikte ettirmedim . Onu
tanımazdım . Fakat 1000 sopayı
tanıdığım için onu hiç unutamiya-
cağım . Canımı kurtardım ve onu
kurtardımca amele sınıfına hakrede-
ceğim :

demıştır . Müteakiben okunur
İttihatın göre maznunun İttihatı

All İttihatı İttihatı İttihatı

Muhakeme devam ediyor

Maznunlar cürme temas etmekte kaçıyorlar

... tarafı birinci sahilfedir
 ifturunda tahsil görmüş, 1926
 vdetinde komünist şair Nazım
 et beyle buluşmuştur. Burada
 yet ve teşkille etrafında uzun
 ıya izahat verildiği görülmekte
 Maznun kabul etmedi ve ifa-
 l inkâr etti.

Müddeli umumî Ali Rıza B.
 unun bazı sözlerinin gayri
 olduğunu iddia ederek kendi-
 n iyi düşünün, münevver in-
 r olduklarını ve binaenaleyh
 söyledik'ere ait delillerle
 emeye gelmeleri icap ettiğini
 di.

Maznun ifadesinin diğer aksamın-
 :
 - Komünistleri bir taklibi hü-
 tle itham etmek onları lekedar
 ıtır. Bunlar kâmilten uydurma-
 ıkü böyle bir düşünce ha-
 ve hayatla alakadar değildir.
 iyerek sözlerine nihayet ver-

Müteakiben Husamittin efendi-
 inlenmesine başlamıştır. Hu-
 in efendi ilk suale şu cevabı
 ıtır:
 - Hakim efendi, ben her şey-
 vel bir ameleyim. Ameleliğe
 nklibin ilk zamanlarında atık
 hayatım Ankara imalatı ha-
 inde geçti. Orada o zamanlar
 kumetçe resmen tanınmış resmî
 alk İştirakiyun] fukası vardı.
 devamı başladım. Burada büt-
 te prensipleri, amele meslekleri
 iyat ve hayatı görüşüyordum.
 ata başladım ve gördüm ki,
 kele en yakın, amele prensibi,
 ızım mefkûresi idi. Netekim
 e siyasi kurtuluş için ve köy-
 muzafferiyetini en çok temenni
 ve alkışlayan Fransada Oma-
 zetesini ile Almanyada bir
 ist gazetesi idi. Binaenaleyh,
 in en doğru yolu da o idi.
 mu benimsedikten sonra İz-
 istirdadını müteakip Rusya-
 nklibi ve amele harakâtını
 görmek hevesini kendimde
 rek Rusyaya kaçtım. Orada
 lara, amele fakültelerine
 tetkikat yaptım ve bir sene
 vdet ettim. Benim yegâne
 m şudur ki, komünizm gaye
 koşan ve tahdit kabul eden
 kare değil, hayatın tecrübeye-
 doğan bir nazariyedir. Bu
 list bir felsefedir. Maksat
 sı yoktur.

İstihaleleri tetkik ederken
 eğil, sebep ve tecrübelerin
 ile karşılaşıyoruz. İnsanların
 n medeniyete geçmeleri, o
 lüşüncelerin değil, o günkü
 in eseridir. Bundan sonra
 e her maddenin, her zaman
 olduğu ve her zaman
 kabul edilmelidir. Bu, siyasi

muşuz. Şüphesiz bir vataradaş gibi
 ameleden adamların mevkie geç-
 mesini isterim. Hangi kanun ame-
 leden adamların mevki iktidara
 geçmeyeceğini yazmıştır. İntihap
 hakkımız sarıhtır. Ben bunun ak-
 sinin gösterir bir şeye tesadüf et-
 medim. Ben böyle düşündüğüm
 için 1 Mayıs beyannamesi yazdı-
 ğım da söylenerek döğüldüm.

1 Mayıs amelenin siyasi, içtimai
 ve iktisadi bir hitap, bir talep gü-
 nüdür. 1924 te amele Ankarada mu-
 hafız taburunun himayesinde nüma-
 yiş yapmış, meclis önünde bağır-
 mıştır. Çıkarılsın, bu husustaki ga-
 zeteler okunsun.

Reis — Diğer beyannameler?
 Maznun — Hayır, açıkça söy-
 liyorum. Teşkilatı esasie kanunu-
 nun 75 inci maddesi Türklerin,
 felsefe içtihadından dolayı mahkûm
 edilemeyeceğini göstermektedir.

Maznun Kızıl yıldız gazetesine
 yazı yazmadığını, beyannamelerle
 alakadar olmadığını söyledi. Daha
 sonra Nesim efendi dinlendi.

Mumalleyh kendisinin işlerle
 alakadar olmadığını, küçük terce-
 melerle iştigal ettiğini ve 1 Mayıs
 için terceme ettiği bir parçayı Ma-
 no Şafmana verdiğini ve kendisinin
 döğüldüğünü söylemiştir. İfadesi
 okununca burada yazılı olan faa-
 liyetini inkâr etmiş ve birinci celse
 bu suretle kapatılarak öğleden son-
 raya talik edilmiştir.

Öğleden sonraki celseye saat
 14 te başlamıştır. Makeme hey'eti
 salona girince kapılar açılmış ve
 samlin, salonu doldurduktan sonra
 muhakemeye başlamıştır.

Riyaset makamı tarafından vü-
 ku bulan ihtar üzerine evvelâ Ferit
 bey ayağa kalktı:

Reis — Siz de aynı meseleden
 maznunsunuz. Evinizde bir makina
 bulunmuş, hükümet aleyhine beyan-
 nameler yazarak halka dağıtmış-
 sınız, doğru mu?

Maznun — Hayır efendim, ben
 hiç bir şeyden haberdar değilim.
 Ben senelerden beri ameleym. Bu
 müddet zarfında polisçe defaatle
 iz'aç edildim. Bıçak çektiler, kulak
 asmadım, tehdit ettiler ehemmiyet
 vermedim. Zira teşkilatı esasie
 kanunu, polislerin benim için se-
 bebi itham olarak ortaya attıkları
 hareketi menetmiştir.

Evet reis beyefendi, benim
 bütün cürmüm, amele cemiyetlerine
 devam etmiş olmamdır. Ben amele
 cemiyetlerine devam etmekten vaz-
 geçemedim. Zira bilirdim ki in-
 sanlar ancak cemiyet halinde ya-
 şarlar. Bunun için cemiyete devam
 ettim.

Reis — Anladık efendim, sor-

desinde beyannameleri Laz İsmail
 ilden alıp dağıttığını itiraf etmişti.
 Reis bey bu tezada ne diyeceğini
 sordu. Maznun, bunların refikasını
 tazyik ettiklerinden dolayı bu şe-
 kilde yazdıklarını imza etmek mec-
 buriyetinde kaldığını söyledi.

Müteakiben Selânikli Hüsnü
 efendinin isticvabına başlandı.

Reis — Hüsnü efendi, siz ne
 diyeceksiniz?

Maznun — Efendim benim hiç
 bir şeyden haberim yok. Bana her
 şeyi dayakla zorla söylettirdiler.
 İstediklerini söylemek mecburiye-
 tinde kaldım. Bunun üzerine ifadesi
 okundu. Beyannameleri dalma Ah-
 mede verdiğini ve bunları Ferit ve
 Halil efendiden aldığını itiraf edi-
 yordu.

Reis — Buna ne dersiniz?
 Maznun — Bunlar, hep dayak
 neticesinde bana söylettilen şey-
 lerdir.

Bundan sonra, Çakır Hasan,
 İskeçeli Hasan, Selânikli Hasan,
 Abbas efendi, Niyazi efendi, Şoför
 Ahmet, Serezli Şerif, Halil efendi,
 Aziz oğlu Mustafa ile Sıtkı efen-
 diler sırayla isticvap olunmuşlardır.
 Bunlar, umumiyetle ne beyan-
 namelerle ve ne de komünislikle
 alakadar olduklarını inkâr ettiler.
 Riyaset makamı, hepsinin ifadele-
 rini ayrı ayrı okutmuş ve aradaki
 mübânenin sebebini sormuştur.
 Hepsi tazyik neticesinde bu ifade-
 lerini vermek mecburiyetinde kaldık-
 larını beyan ettiler.

Müteakiben, maznunlar tarafından
 atılan beyannamelerin biri dava
 dosyasından çıkarılarak okunmuş-
 tur. Bu beyanname maznunlardan
 Manon Şafmanın üzerinde bulun-
 muştur. Reis bey, Manon Şafmana
 sordu:

— Bu beyanname, sizin üzeri-
 nizde bulunmuştu değil mi?

Manon Şafman bu beyanname-
 yi bilmediğini söyliyerek:

— Efendim, benim üzerimde
 çıkan yeni harfla idi, Bu Arap harf-
 ları ile yazılı olanlar çıkmadı.

Reis — [Nesime] Senin tashih
 için Şafmana verdiğin de böyle
 miydi?

Maznun — Evet böyle olacak..
 Müteakiben Nesim tarafından
 Şafmana verilmiş ve onun tarafın-
 dan teksir edildiği bildirilen be-
 yanname okundu.

Reis — Nesim, bunu size Şaf-
 man mı verdi, firarı Niko mu?

Maznun — Hayır efendim ben-
 den çıkmadı.
 Badehu Komünist enternasyona-
 linin altıncı kongresından bahis bir
 beyanname okundu. Bunun hak-
 kında Niko ademi malûmat beyan
 etti. Daha sonra Husamittin ve
 Halil efendiler

Maznun — Ne gördüm, ne işit-
 tim.

Reis — S'z Şakıı efendi?

Maznun — Ben İbtidai mekte-
 binden çıkmış bir çocuk olduğum
 halde Nazillide ilk defa şapkayı
 ben giydim. Bunlar hep yalandır.

Hilmi de inkâr etti. Bundan
 sonra Kızıl yıldız unvanlı ve kendi
 aralarından çıkarılan bir gazete
 okundu. Bundaki makalelerin İsmail
 efendi tarafından yazıldığı gösteri-
 liyordu. Makalede devlet teşkilâ-
 tına, kanunlara, mebuslara, mat-
 buata, intihabat şekillerinde şiddetli
 tarizler görüldüğü ve memlekette
 bir burjuvazi mevcut olduğu iddia
 ediliyordu. Bundan başka amele teş-
 kilatı lâzımgeldiği de mütalaâ edi-
 liyordu. [Yaşasın işçi sınıfı, yaşa-
 yaşasın komünist fırkası] serlav-
 halı umuma yazılmış bir mektup
 ta bu meyanda okunduktan sonra
 (günün vazifesi) serlevhalı ve iki
 dereceli intihabatı beğenmeyen ve
 sonunda (yeni harfleri çabuk öğ-
 reniniz, yakında yeni harflerle
 neşriyat yapacağız) cümlesini havi
 bulunan bir makale ve onu takiben
 (Tarih, sınıfların mücadelesi tari-
 hidir.) mukaddimesi ile başlayan
 bir makale okundu.

Ele geçirilen makaleler ve mek-
 tuplar birer birer okunuyordu.
 Bunlardan birinde hayat pahalılığı-
 nın önüne geçmek için mutlaka
 amele partisinin mücadeleye geç-
 mesi icap ettiği bildiriliyor, mesai
 saatlarından, vergilerden bahsedili-
 yordu. Bunların muharrir ve kaili
 kâmilten İsmail efendi olarak tespit
 edilmişti. Mumalleyh kabul etmedi.
 Bu aralık muavin Ali Rıza B.

— Beyannameler müfadi ile
 İsmail efendinin sözleri arasında
 ve fikirlerinde sıkı müşâbehet ve
 münasebetler vardır.

Dedi, Maznun bunu kabul et-
 miyerek.

— Bu kat'iyen doğru olamaz.
 Ben komünist olduğum için muay-
 yen kelime ve istilâhata kabul ede-
 bilirim. Fakat böyle bir telâkkiye
 bağlanmamı kabul edemem.

Dedi. [Fırkanın boyvizyonu]
 unvanlı diğer bir makale okundu.
 Bunda kendi fırkalarının kemmiyet
 itibariyle daha kuvvetli olması mu-
 vafık görülmüyordu. Faşizmin tarihçe
 ve mesaisini ve hall hazır vaziyeti
 tespit eden ve bu meyanda muka-
 yeseler yaparak [siyah gömlekli-
 ler] tabiriyle faşizme atıp savuran
 makaleler de okundu. Ve kendile-
 rinin tevkifi, vaziyetleri, mazlye
 ait halleri hakkındaki resmî evrak
 ta birer birer okundu.

Kıvılcım isimli diğer bir beya-
 nnamede [İhtilâl marşı] da vardı.
 İsticvat ve evrakın okunması hitam
 bulduktan sonra Dr. Hikmet beyle
 makinist Tevfik tahliyelerini iste-
 diler. Mahkeme kabul etmedi ve Hi-
 kmet beyin mahkûmiyeti sabıkasının
 istilamı için İstanbula yazılmasına,
 firarı bavaht Mehmet

mederek Rusyaya kaçtım. Orada
rikalara, amele fakültelerine
rdım, tetkikat yaptım ve bir sene
nra avdet ettim. Benim yegâne
anaatım şudur ki, komünizm gaye
ışında koşan ve tahdit kabul eden
mekfâre değil, hayatın tecrübe-
ından doğan bir nazariyedir. Bu
ateryalist bir felsefedir. Maksat
gayesi yoktur.

Cihanı, istihaleleri tetkik ederken
illa değil, sebep ve tecrübelerin
cudu ile karşılarız. İnsanların
ışetten medeniyete geçmeleri, o
nktü düşüncelerin değil, o günkü
replerin eseridir. Bundan sonra
nyette her maddenin, her zaman
ekette olduğu ve her zaman
ışığı kabul edilmelidir. Bu, siyasi
atta, cemiyette de böyledir. Ko-
nizm, istihsal alâti değıştikçe
kanî kısmı da değıştirir. Meselâ:
ka hali vahşette olan bir kabile
atında Amerikanın çelikli, elek-
li hayatı nasıl yer bulamazsa
Feodalistik hayat ta Amerikada
ayamaz.

Bundan sonra maznun sözlerine
am ederek:

— Evvelâ amele hayatını gö-
üzün önüne getirelim. Komün-
eski sistemleri yıkarak yeni
sistem kurmuştur. Memleketi-
le siyasi inkılabı gördük. İş
adı inkılâba gelmiştir. Adliye
limizin geçenlerde dendi şg zla-
an:

— Biz eski iktisat sistemini
rak yeni bir sistem, şüphesiz
çerçeve dahilinde iktisadî bir
m yapacağız.

Ömlesini işittik.

Demiş ve o beyanâtı havi bir
te fıkrasını okumuştur. Maz-
nün müteakiben:

— Ricalın fikirleriyle hiç teva-
atılmıyacak bir şekilde bizi bu-
toklamak polisin bir iffirası
lmuştur.

Demiş ve diğer bir suale:

— Biz ameleden adamları
iktidara geçirmek istiyor-

maznun — Hayır efendim, ben
hiç bir şeyden haberdar değilim.
Ben senelerden beri ameleyim. Bu
müddet zarfında polisçe defaatle
iz'aç edildim. Bıçak çektiler, kulak
asınadım, tehdit ettiler chemmiyet
vermedim. Zira teşkilâtı esasiye
kanunu, polislerin benim için se-
bebi itham olarak ortaya attıkları
hareketi menetmiştir.

Evet reis beyefendi, benim
bütün cürmüm, amele cemiyetlerine
devam etmiş olmamdır. Ben amele
cemiyetlerine devam etmekten vaz-
geçemedim. Zira bilirdim ki in-
sanlar ancak cemiyet halinde ya-
şarlar. Bunun için cemiyete devam
ettim.

Reis — Anladık efendim, sor-
duğumuza cevap veriniz. Siz bu
komünistlik tahrikâtiyle alakadar
mısınız?

Maznun — Müsaade buyurunuz
reis bey, benim hiç bir şeyden
haberim yok, bütün bunlar Polis-
lerin iffirasıdır. Bunlar, amelenin
iktisap olunmuş haklarını daima bu
iffiralarla mahvetmek istemişlerdir.
Hadise günü, 6 Polis ile bir komi-
ser geldiler ve beni tevkif ettiler,
üzerimi aradılar, bir şey çıkmadı,
Evimi aradılar şgine bir şey bula-
madılar. Hasta olduğum için bana
bir şey yapamadılar. Müteakiben
refikamı getirdiler, gözümün önünde
refikamı tazyik etmeye başladılar.
O zaman dedim ki «Yahu ne isti-
yorsunuz?» Bunun üzerine bir ta-
kim kâatlar ve bir gazete getirdiler.
Bunları ben halka dağıtmışım. Ge-
tirdikleri kâatları gördüm. Bir şey
yoktu. Onun üzerine dedim ki:
«Ne isterseniz yapınız.» Bir şeyler
yazmışlar ve bana imza ettirmiş-
lerdir.

Reis — Hikmet beyi, Hüsni
efendiyi tanır mısınız?

Maznun — Amele teali cemiyet-
inde hepimiz bulunduk. Hikmet ve
Hüsni yoldaşları oradan tanırım.
Çünkü hepimiz kollektif şeklinde
yaşardık.

Müteakiben ifadesi okundu. İfa-

ları ile yazılı olanlar çıkmadı.

Reis — [Nesime] Senin tashih
için Şafmana verdiği de böyle
miydi?

Maznun — Evet böyle olacak..

Müteakiben Nesim tarafından
Şafmana verilmiş ve onun tarafın-
dan teksir edildiği bildirilen be-
yanname okundu.

Reis — Nesim, bunu size Şaf-
man mı verdi, firarî Niko mu?

Maznun — Hayır efendim ben-
den çıkmadı.

Badehu Komünist enternasyona-
linin altıncı kongrasından bahis bir
beyanname okundu. Bunun hak-
kında Niko ademi malûmat beyan
etti. Daha sonra Hüsamittin ve
Halil efendiler tarafından yazılıp
Hüsni efendinin teksir ettiği yazılan
beyannameler okundu. Orada (bir
gazeteci ne diyor?) serlevhalı bir
yazı vardı. Bir Borjova gazetesi
olduğu ifade edilen bu gazetenin
makalesi aynen yazılmıştı. Burada
fakir işçiler tasvir ediliyordu.

Reis — Siz kalkınız Hüsni efendi
bunu siz mi tevzi ettiniz?

Maznun — Hayır efendim.

Başka beyannameler okundu.
Bunlardan birinde teşkilât hakkında
bir makale vardı. Bunda hücreler,
cihazlar, bürolar hakkında malûmat
veriliyor, reis kabul edilmiyor, kâ-
tiplerin vazaifi tasrih ediliyor ve
kâtiplerin 3 ay için seçildikleri
gösteriliyordu. Hüsamittin, Halil ve
Hüsni efendiler bunun için,

— Haberim yok,

Dediler. Ahmet Kayanın evinde
bulunduğu iddia edilen bir beyan-
name daha okundu. Baş tarafında
orak ve çekiç resmi vardı. Burada
kadın serbestisi, şapka, harf inki-
labı aleyhinde ulu orta fikrler de-
rmeyan ediliyor, gençleri futbol,
spor gibi şeyler uyuşturduğu ya-
zılıyor, malbuata, hükümetin siyasi
rejimine, asayişe tarizler yapı-
lıyordu. Amelenin himaye edilmediği
de ilâve olunuyordu.

Reis — Ne dersin Ahmet Kaya
efendi?

vafık görülmüyordu. Faşizmin tarihçe
ve mesaisini ve hall hazır vaziyeti
tespit eden ve bu meyanda muka-
yeseler yaparak [siyah gömleklil-
ler] tabiriyle faşizme atıp savuran
makaleler de okundu. Ve kendille-
rinin tevkifi, vaziyetleri, mazliye
ait halleri hakkındaki resmî evrak
ta birer birer okundu.

Kıvılcım isimli diğer bir beyan-
namede [İhtilâl marşı] da vardı.
Isticvabat ve evrakın okunması hıtam
bulduktan sonra Dr. Hikmet beyle
makinist Tefvik tahliyelerini iste-
diler. Mahkeme kabul etmedi ve Hi-
kmet beyin mahkûmiyeti sabıkasının
istilamı için İstanbul'a yazılmasına,
firarî baytar Mehmet, Nedim ve
Niko senkiyecic hakkında da mu-
hakemeye devam edilebilmek için
bu baptaki mehl kararının celbine
ve henüz nüfus dalresine tescil
edilmeyen Koçunun da tescili için
muhakeme 2 Temmuz Salı gününe
talik edildi.